

Štaka vsak četrtek
in velja s poštno
vred in v Mariboru z
pošiljanjem na dom
za celo leto K 5.—
za pol leta „ 2.60
za četrť leta „ 1.30

Naročnina se pošilja
upravnistvu v tiskarni
sv. Cirila, koroške
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tis-
kovnega društva do-
bivajo list brez po-
sobne naročnine.

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Pesamezni listi dobé
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 7 d h.

Rokopis se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 12 h, dvakrat 18 h,
trikrat 24 h.

Štev. 38.

V Mariboru, dne 21. septembra 1899.

Tečaj XXXIII.

Shod v Mariboru.

Že drugikrat so se zbrali letos zaupni možje v Mariboru, da se posvetujejo o jednotni socialni organizaciji spodnještajarskih Slovencev. Kakor je prvo zborovanje meseca januarja obrodilo lep sad, kajti od istega časa sem začenja naše živahno združeno življenje, tako upamo, da bo tudi zadnji shod, ki se je vršil dne 14. septembra, važna prikazen v našem družabnem gibanju, posebno ker se je razven na zadrage oziral tudi še na panoge nam potrebne organizacije, tako na obrtno, delavsko, žensko, služabniško in časniško vprašanje. Postavil se je torej na zadnjem shodu nekaj program za spodnještajarske Slovence v socialnem oziru. Shod je bil dobro obiskan, udeležili so se ga tudi gg. poslanci dr. Gregorec, Žičkar in dr. Jurtela. Ker se je govorilo o ženskem vprašanju, videli smo v dvorani tudi lepo število slovenskih dam. Zborovanju je predsedoval g. dr. Matek, podpredsednik je bil g. dr. Jankovič in zapisnikar g. župnik Tomažič.

O Raiffeisenovih posojilnicah je govoril gosp. Fran Šegula. Glavni znaki pravih Raiffeisenovk so, da skrbijo z denarjem in s svetom za gospodarske zadeve svojih udov in da posojujejo samo na osebni kredit. Sklenila se je resolucija:

Izvoli naj se odbor petih mož, ki poskrbi, da se prav v kratkem sestavi razlaga, pravila Raiffeisenovk in navodilo, kako se ustanovi Raiffeisenovka. On naj tudi skrbí, da se osnava Reiffeisenovke, kjer je potrebno ali koristno.

Dobroznani organizator spodnještajarskih zadrug g. Ivan Kač je govoril o namenu zadrug in potrebi skupnega združnega delovanja. Podal je tudi sliko, kako se bodo v bodoče naše zadrage spopolnjevale in zboljševale. Vsprejela se je naslednja resolucija:

Shod zaupnih mož, zbranih dne 14. septembra 1899 v Mariboru, želi, da se ustanovi zveza kmetijskih zadrug spodnještajarskih ter stopi v dotiko z Gospodarsko zvezo v Ljubljani. Ta zveza naj si omisli s pomočjo gospodarske zveze v Ljubljani svojo poslovno pisarno v Mariboru, ki pa bo za Štajarsko imela proste roke v delovanju.

Gosp. Jož. Somrek je poročal o zavžitnih (konsumnih) društvih. Ta društva izobražujejo ljudstvo v trgovinskem oziru, zajedno pa so mu tudi obramba proti prevelikim procentom mnogih trgovcev. Konsumi nimajo namena uničevati trgovcev, ampak izobraževati ljudstvo in ga braniti vsakega izsesavanja. Sklenilo se je:

Zbrani zborovalci uvidijo potrebo snovanja zavžitnih društev, kjer zahtevajo to krajevne razmere. Zato sklenejo, da se v olajšavo nakupovanja v zvezi z drugimi zadrugami napravi v Mariboru posredovalno središče in skladišče, da kmetje in delavci potrebno lahko pri društvu naročajo.

Najmanj se skrbi pri organizaciji spodnještajarskih Slovencev za rokodelski in obrtniški stan, čeprav sta oba stanova velike važnosti za gospodarsko-narodni napredek Slovencev. O tem je govoril ter razkladal potrebno organizacijo rokodelskega in obrtniškega stanu gosp. Jož. Kržišnik.

Delavska organizacija na Spodnjem Štajarskem vrlo napreduje, kar kaže že lepo število delavskih društev. Zakaj in kako se delavski stan organizuje, o tem nam je govoril gosp. dr. Matek. Bila je sprejeta naslednja resolucija:

Zaupni shod dne 14. septembra 1899 priporoča za organizacijo delavskega stanu sledeča društva: a) Društva za rokodelske učence in mladeniče; b) Društva rokodelskih pomočnikov; c) Delavska društva za industrijske in kmečke delavce. — Vsako delavsko društvo naj bo samostojno in naj se osnuje na najširši podlagi. Za vsa delavska društva pa naj se ustanovi »Zveza nepolitičnih društev katoliških delavcev za lavantinsko škofijo,« ki naj skrbí, da se obstoječa društva vzdržujejo in krepijo, nova vstanavljajo in se zagotovi pravna pomoč v meznem sporu ali sploh v prepirih, ki izhajajo iz delavne pogodbe ali iz varstvenih postav za delavce. Pravila društva za varčevanje v najmanjšem obsegu, ki naj bodo zvezana z denarnimi zavodi in našimi delavskimi in bralnimi društvi, naj se v kratkem sestavijo in objavijo po časnikih. — Naša bralna društva na deželi naj v bodoče skrbé tudi za poduk v socialnih stvareh; zato naj prirejajo podučne shode in skrbé bolj pridno za primerne knjižnice.

Nekaj novega za vse zborovalce je bila naslednja točka »o ženski organizaciji in o patronažah.« O tem vprašanju se pri nas dosedaj ni govorilo, čeprav je velike važnosti. Poročala je o tej točki gospica T. Štupca v govoru, po obliki in vsebini dovršenem, za kar je bila po občinstvu z burnim ploskanjem zahvaljena. Sklenjena resolucija se glasi:

Trdna organizacija slovenskih krščanskih žen je v poboljšanje socialnih razmer po vsem Spodnjem Štajarskem, kakor tudi v procvit narodnih teženj neobhodno potrebna. Da se le-ta doseže, delujejo naj naši spod. štajarski časniki s primernimi članki za razširjanje omenjene ideje. Ko je ideja primerno dozorela, naj se skliče shod slovenskih krščanskih žen. — Omenjena organizacija naj se ozira: 1. Na razširjanje krščanskega narodnega duha in principjelne zavednosti med slovenskim ženstvom; 2. Na ustanovitev patronaž za delavke ali otroke delavcev; 3. Na razširjenje dobrih časnikov in knjig, brošuric spisanih v omenjeni namen; na boj proti nenravnemu slovstvu — tudi slovenskemu; in na boj proti postavno dovoljeni nenravnosti; 4. Na varstvo slovenskih poslov; 5. Na podporo domačih trgovcev in obrtnikov.

O društvu družinskih poslov, o časništvu za delavsko organizacijo in o ustanovitvi socialno političnega društva za Spodnji Štajar

se je poročalo zaradi pomanjkanja časa le zelo kratko. V izvrševalni odbor so se volili gg. F. Jošt, J. Kač, Ant. Korošec, J. Kržišnik in dr. M. Matek. Zadnje nedeljo je bila na Teharjih že prva odborova seja pod predsedstvom dr. Mateka.

Zborovanje je bilo jako živahno, ker je vsaki točki sledil razgovor, v katerega so zborovalci radi posegali. Naj se kmalu uresniči na tem shodu izražene misli in predloženi načrti, v blagor in korist spodnještajarskih Slovencev.

V obrambo krščansko mislečih slovensko štajarskih učiteljev.

(Iz peresa slov. učitelja.)

Poprej bi se bil nadejal strele z jasnega neba, kakor pa, da bi slovenski učitelji kedaj trobili v rog nemškega mokraškega učitelja! Kajti pri vseh zborovanjih ali glavnih skupščinah Zaveze slovenskih učiteljskih društev — in še celo komaj pred pol letom pri velikem shodu slovenskih učiteljev v Celji se je učiteljstvo z velikim navdušenjem izreklo za versko-nravno vzgojo in složno delovanje s prečastito duhovščino pri verski vzgoji naše mile slovenske mladine, sedaj bi pa naenkrat mnogo slovenskih učiteljev zamoglo pritrjevati najneumnejšim budalostim nemškega mokraškega agitatorja v učiteljski suknji.

Ali niste Hórvateku pritrjaóci slovenski učitelji premislili, kakšni pogubonosni razpor ste zanetili med šolo in duhovščino in verni slovenski narod! Ljudstvo in duhovščina že tako nista posebno naklonjena novodobnej šoli, v katerej se še postavno ukazuje verski poduk; sedaj pa še zahtevate tako urejeno šolstvo, v katerem bi se naj krščanski nauk popolnoma izbacnil!

Vsak najpriprostejši človek s količkaj zdravim razumom mora pripoznati, da vsa pravila posvetne morale niso vredna piškavga lešnjeka! V resnih, hudih skušnjavah se človek, vzgojen po vzgólj posvetni morali, nikakor ne more npravnega vzdržati. Prava npravnost brez vere in božje avtoritete ni nikakor mogoča! Šeste božje resnice: »Da brez milosti božje ni mogoče za zveličanje nič dobrega storiti«, ne bo ne Hórvatek in ne 1000 njemu enakih krivih prerokov vrglo!

Resnica je, da si je duhovščina tega ali onega veroizpovedanja prizadevala v duhovnem oziru vladati ljudstva; ali to ni bilo na kvar in nesrečo naroda. Zgodovina nas uči, da so narodi ostali npravno krepki in tudi politično mogočni, dokler so se resnično držali svoje vere; in da so nasprotno jeli npravno propadati in v svoji moči pojemati, kakor hitro so začeli »vero« kot izmišljene pravljice duhovnikov — zaničevati. To nam priča zgodovina starih Grkov in Rimljanov, in v novejši dobi pa krvava, grozovita prekucija na Francoskem.

V točki 2 trdi Hórvatek: «Vera je stvar srca, in ne spada v šolo!» Ako je vera res stvar srca, tedaj še le prav nujno in v obilni meri spada v šolo. Kedaj pa je človeško srce boljše pripravno za vsprejem vsega, kar je sveto, resnično, lepo in blago, če ne v nedolžni otroški dobi! Kje pa najde otrok več lepega, vselega in srce blažilnega, kakor v večnih, nebeskih resnicah, koje nas uči sveta vera? Ali ne kažejo zgodbe sv. pisma, sv. evangelij in življenje svetnikov — otrokom brezštevila najčistejših in posnemanja vrednih značajev? Besede mičejo, a zgledi vlečejo! O, mokrač! in anarhisti predobro poznajo resnico tega reka — in torej tudi neprecenljivo veliki in blažilni upliv katoliške vere na нравno vzgojo mladine; in baš zato zahtevajo: «Proč z vero!» Dokler bo ljudstvo imelo še kaj verskega duha, tačas še tudi mokrač! ne bodo prodrli s svojimi prekučijskimi načrti!

Popolnoma neresnična je tudi trditev v 3., 4. in 5. odstavku Hórvatekovega govora, katero skuša dokazati, da katoliška cerkev ne podpira časne sreče ljudstva, in da nima nobenega ublažilnega upliva na ljudstvo. Kdor je količkaj se učil svetovne in kulturne zgodovine, mora pripoznati, kako je sv. katoliška vera preobrazila in prekrasila krute poganske narode v pohlevna kulturna ljudstva. Odpravila je suženstvo, krvno maščevanje, ženo, poprej sužnjo moža — povzdignila je kot možu enakopravno — tovaršico, prepovedala je nenravno množično spolno v zakon, uredila in posvetila družinsko življenje, podpirala in gojila je umetnosti in znanosti. In sedaj pride in si drzne mokrač! učitelj — trditi, da katoliška cerkev nima nobenega ublažilnega upliva na srečo, napredek in omiko narodov!

Ako kdo natančno po naukih sv. vere živi, ali ni potem tudi časno srečen, in ne dela li za časno srečo svojega bližnjega? Kako lepo se glasi katoliški nauk o krščanski pravici: «Stori dobro in varuj se hudega!» In pa: «Ljubi svojega bližnjega, kakor samega sebe!» Preresnična in lepa je bila torej pridiga nekega duhovnika proti zaprtim hudodelnikom: «Vi ste, dokler ste še zunaj prosti okoli hodili, gotovo dostikrat slišali zmerjati in zabavljati čez sv. katoliško cerkev in njene duhovnike; mogoče, da ste celo tudi sami o verskih resnicah zaničljivo govorili; ali resnica je, in mi tudi nihče ne bo mogel tajiti, da, če bi bili vi, moji ljubi, po naukih svete vere živeli, bi gotovo nobeden ne bil sedaj tukaj v ječi! Amen.»

Le tri božje zapovedi zapopadejo nauk o častenju božjega Bitja — in sedem zapovedi pa je namenjenih, urediti tudi časno srečo človeka. Gospod Hórvatek, vzemite v roke poročila o delovanju katoliških misijonarjev med divjimi zamorci, indijani, in ljudozrci; in idite v bolnišnice opazovat katoliške redovnice: usmiljene sestre; potem pa se gotovo ne bode drznili tajiti, da katoliška cerkev ne skrbi za srečo narodov, in da nima nobenega ublažilnega upliva na ljudstva.

Ako je katerega učitelja strah pred križem in molitvijo v šoli, ali če se mu ne ljubi otroke voditi k sv. maši in drugim verskim vajam, ta naj le koj pobere «svoja sila», in naj rajši gre kamenje tolč — ali, ako hoče, celo v Ameriko iskat zlate rude! Neveren učitelj ni zmožen, otroke нравsko-verno vzgojevati!

Nadalje se pritožuje nad zahtevo vlade, da moramo otroke vzgojevati k domoljubju in spoštovanju do postav! Seveda, mokrač! bi radi, da bi že srca nedolžnih otrok okužili z upornim duhom anarhistov, in tako tem hitreje nadelali pot državnemu prevratu in polomu. Tu so socialisti zopet najbolj na poti oni verski nauki, ki podpirajo svetost posvetne oblasti. Kakor: «Boj se Boga, in časti kralja! Boj se kralja, kajti Bog njemu ni dal zastonj meča maščevanja (kaznjevanja)! Ni je oblasti, kakor od Boga! Dajte cesarju, kar je cesarjevega in Boga, kar je božjega!» In naš Zveličar dal nam je sam vzgled, kako moramo celo spoštovati in pokorni biti po-

svetnej oblasti tudi tedaj, če bi se primerilo, da bi bili po (krivici) nedolžnem obsojeni! Sv. vera torej močno podpira ugled posvetne oblasti. Vera pa tudi močno upliva na požrtvovalno domoljubje in vzbuja k junaskim domoljubnim činom. Takih vzgledov najdemo mnogo v zgodovini; kakor: Hrabri Gedeon, Mojzes, junaška Judit, pastirček David. Iz novejših avstrijskih zgodovine slovijo kot pobožni junaki: princ Eugen, vojskovodja Laudon in general Radecki.

Na Pruskem ali Ruskem bi naj kateri učitelj kaj takega izustil, da mu ni po volji, otroke k domoljubju vzgojevati; koj bi ga poslali v ječo ali v Sibirijo!

V točki c) želi Hórvatek, naj bi že otrokom v šoli priporočevali rudečarski program: nezadovoljnost, sovraštvo do bogatejših; malo delati, pa mnogo služiti in dobro uživati! Človek se itak sam prerad povzdiguje ter nagne k sladnemu in pohotnemu življenju; tega ga pač ni treba v šoli že učiti. Ravno tako si moramo prizadevati — vblažiti in tolažiti že precej vzbujeno sovraštvo nižjih stanov slojev — do bogatejših. Tu nam kaže krščanski socializem pravo — pot — pri prizadevanju za zboljšanje gmotnega stanja. Bogatinom pa sv. vera prepoveduje, revne delavske stanove — izsesavati — in njim pravični zaslužek pritrgovati! Tudi veli vera bogatinom, da siromakom prostovoljno in v ljubezni radi pomagajo. — Nadalje vera uči, da nezakrivljeno uboštvo ni sramotno. Da bi to versko resnico potrdil, izvolil si je božji Sin — revno tesarsko družino — kot svoja rednika, in je tudi sam celo svoje življenje tukaj na zemlji prebil v največji revščini. Saj sam popisuje svojo revščino tako-le: «Lisice imajo svoje berloge in ptice imajo svoja gnezda, Sin človekov pa nima prostora, kamor bi svojo glavo nagnil!»

Čast in bogastvo ne dela človeka srečnega! Nasprotno bi lahko trdil, da je več tihe sreče v nizkih hišah, kakor v visokih, svetlih palačah! V sedanji dobi, ko je povsod na ponud vse polno vabljenih prilik k sladnostnemu, razkošnemu življenju, treba je mladino le vzgojevati k zadovoljnosti in zatajevanju samega sebe; ne pa še le vzbujati poželjenje po lahkotnem, razkošnem uživanju!

V točki 7 pritožuje se Hórvatek čez solske odredbe, ki še omogočajo tajno nadzorstvo duhovščine čez učitelje, in dajejo še upljiv duhovščini pri krajnih, okrajnih in deželnih šolskih svetih.

Jaz pa trdim, da se vestnemu in vernemu učitelju ni treba bati ne javnega in ne tajnega nadzorstva duhovščine. Duhovščina vernega in pridnega učitelja povsod spoštuje in podpira in tudi pri ljudstvu varuje njegov ugled. Nenraven in neveren učitelj — pa tako ne velja za vzgojitelja nedolžnih otrok! Takemu bi tudi jaz, če ravno nisem duhovnik, z vso močjo pomagal, da ne bi dolgo okuževal šolskih sob! in ne delal sramote častivrednemu učiteljskemu stanu.

Kakor so vse trditve mokračkega učitelja Hórvateka — podle in ničeve, ravno tako lažnjivo in neopravičeno je bilo njegovo napadanje slovenskih poslancev — zaradi njih postopanja pri sestavljanju postave o regulaciji učiteljskih plač. Kdor je zasledoval govore slovenskih deželnih poslancev, mora hvaležno priznati, da so se tako vrlo potegovali za zboljšanje našega gmotnega stanja. Le večina nemških poslancev je kriva, da še učitelji ne dobimo plače, kakoršno si zaslužimo pri našem, narodu zelo koristnem poklicu!

V gorej navedeni razpravi, skusil sem, koliko je bilo po mojih slabih močeh mogoče, dokazati, neveljavnost mokračskih vzgojnih načel in da ni bilo prav, da so se nekateri učitelji — dali od zgovornega mokračkega tovariša — zvoditi na led, na katerem so padli, in še bodo mnogokrat padli, ako ne prekličejo — te neprevide in neutemeljene izjave, da odobravajo brezverska vzgojna načela mokračev!

Veren slovenski narod — želi šole na strogo verski podlagi. Da to dosežemo, treba se bo združiti v katoliško šolsko društvo, kakoršna že imajo osnovana v drugih avstrijskih kronovinah, na pr. na Češkem, Nizje Avstrijskem in na Tirolskem. Zunaj v sosedni nemški državi, kjer so še vse šole konfesionalne ali verske, šteje katoliško učiteljsko društvo nad 4000 udov. Kar je dobrega, v tem že smemo posnemati — nemške sosesde. — Torej vsi vestni in verno misleči učitelji, držimo se vedno gesla: «Vse za vero, dom, cesarja» To bo v čast nam, naši mili slovenski mladini pa v častni in večni blagor! V to nam pomoz! naš premili nebeski učenik in ljubitelj nedolžnih otrok!

Tinjski.

Dopisi.

Vitanje. Naši slavni Nemci in nemškorčki se obnašajo zadnji čas nekam čudno; glave stikajo in skrivnostno z rokami mahajo, pa hitro zopet zbeže vsaksebi. Kaj neki imajo? V obče vsi zatrujejo, da imajo naši Germani od 10. septembra sem groznega moraličnega mačka. Že res, tako se dogaja ljudem, ki kažejo ob gotovih časih preveliko veselost in korajžo! Pa naj še zvedo drugod o naših hajlovcih. Naše bralno društvo je hotelo prirediti dne 10. septembra veselico, kjer bi se ljudje ne samo veselili, ampak tudi poučili o raznih koristnih rečeh, zakaj današnji časi so resni. G. poslanec Žičkar je hotel ob enem poročati volilcem o svojem delovanju v drž. zboru. Zvedelo se je tudi po Vitanji, da hočejo pri tej priliki kmetje ustanoviti kmetsko zadruho, in da so povabili gosp. organizatorja I. Kača k shodu. Hoj, to je raznetilo vitanjske mogotce! Kmetska zadruga, pa še kaj!

V soboto, 9. septembra prepové g. Zoff shod, čez nekaj ur tudi veselico — iz vzrokov javne varnosti. Sedaj bi lahko bili Vitanjčani zadovoljni, pa pripravili so se že poprej za vsak slučaj. Kakor vsi trdijo, so poklicali ti gospodje na svoj račun iz Celja socialne demokrate, ki bi naj preprečili s svojim krkom vsako zborovanje. G. poslanec skliče v naglici shod po § 2 v neko zasebno hišo in razdeli na ime se glaseča vabila v Slapernikovi gostilni, kjer bi se prvotno imel vršiti shod. V tem trenutku prihrumejo mokrač! in zahtevajo burno vstopnic k zaupnemu shodu. Posebno dva Kranjca bi rada po vsej sili prišla k shodu. Ker se jima je povedalo, da jih poslanec ne pozna, torej tudi k shodu po § 2 pustiti ne sme, zaženo rudečkarji tak hrušč, da se ni razumela nobena beseda več.

Mokrač! tulijo svojo delavsko pesen, mi pa odrinemo v sosedno hišo. Ko vidijo, da so se sami vkanili, jo vderejo za nami socialci in vitanjska druhal, toda v hišo ne smejo, ker orožniki nikogar noter ne pustijo, kdor nima vstopnice. In sedaj se razvname vsa njihova jeza: skačejo okoli hiše, preklinjajo, psovajo in pljuvajo, kakor bi bili stekli. Slednjič se dovoli tukajšnjemu socialcu Kolencu, da sme biti kot zastopnik svojih tovarišev pri zborovanju — pa kmalu mu vpade pogum, da zbeži iz sobe.

Predsednikom se izvoli vrl narodnjak, g. J. Vivod iz Doliča. G. poslanec Žičkar se spomni najprej premile cesarice, katero je ravno pred letom dnij umoril nečloveški morilec, potem pa razklada v jedrnatem govoru, kako izdajalsko spodkopavajo nekateri nemški rogovileži ugled celi Avstriji, kako hinavsko tožujejo o zatiranju nemštva itd. V konjiškem okraju, pravi govornik, živi kakih 21 tisoč duš, med temi je po zadnjem ljudskem štetju le 500 Nemcev. In vendar vlada teh 500 Nemcev s polno večino v okrajnem zastopn, okrajnem odboru, okrajni hranilnici in okrajnem šolskem svetu. Pa še naj kdo reče, da zatiramo Nemce. Povsod se hoče šopiriti le nemštvo; politična ekspozitura v Konjicah pošilja popolnoma slovenskim občinam, na pr. Ljubnica, Dolič, samo nemške